

קניין תורה

יו"ל ע"י ועד מפעל התורה "תורתך שעשועי" ד"ק תולדות אהרן
בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

פרשת ואתחנן - נחמו תשפ"ה

עמוד הש"ס לשבוע הבעל"ט: בבא בתרא יח: - בבא בתרא כא:

ענינים והארות בסדר לימוד ושינון 'עמוד היום'

לשלח השבת

הסיפור הנפלא ביותר!

יהודים פשוט בתכלית היה ר' יעקב, אשר התפרנס בכבוד כמו יהודים רבים בימים ההם באמצעות חכירות אחוזותיו של הפריץ באחד הכפרים שבסביבה, לא בר אבהן היה ולא בר אוריין, ולכן תמחו החסידים מאד על העובדא כי כל אימת שהיה מגיע להסתופף בצל רבם השרף הקדוש הרה"ק רבי אורי מסטרעליסק ז"ל, התפנה הרה"ק מעניניו והמתיק עמו סוד, מה שלא עשה לפעמים גם לחשובים אחרים, נראה היה כאילו הרבי מדבר אתו בדברים העומדים ברומם של עולם, עד שהיו שחשדו בו שמא הוא מן 'הנסתרים' המעמידים פני הדיוט וראשם נישא עד שחקים.

פעם אחת, לאחר שסיים את שיחתו בחדר הצדיק ויצא החוצה, העיז אחד החסידים לגשת אליו ולשאול אותו על פשר הדבר התמוה, המכנים את כל הנוכחים לתוך פליאה עצומה.

חוכר פשוט הנני, השיב ר' יעקב בנימה של פשטות, לא מר בר רב אשי אני ואף לא בר בי רב דחד יומא, אלא מעשה שהיה כך היה:

"בראשית התקשרותי אל רבינו, כאשר הופעתי לפניו בפעם הראשונה, סיפרתי באזניו מעשה אשר ארע לי עצמי עם רבן ואוהבן של ישראל ה"ה הצדיק הקדוש המפורסם רבי משה לייב מסאסוב ז"ל, ומני אז, כל אימת שאני מגיע לסטרעליסק, אין הרבי מניח לי ומבקש ממני לספר לפניו שוב את המעשה האין היה, מרישא לסיפא, זהו אפוא תוכן השיחה החוזרת ונשנית תמיד כשאני נכנס בקודש פנימה".

"אם כך", נענו כל הנוכחים פה אחד בהתרגשות, "אף אנחנו איננו מניחים לך, וחפצים לשמוע מפיו את הסיפור הנפלא שהרבי כ"כ רוצה לשמענו שוב ושוב".

נתיישב ר' יעקב החוכר על ספסל בבית המדרש, וסביבו התלקטו החסידים כעדר צאן, ועשו אונם כאפרסכת להאזין לכל מלה מהסיפור היוצא מפיו של בעל העובדא, שהרבי כל כך מעניק לו חשיבות.

|||

בבראד העיר הגדולה, התגוררו הוריו של הצדיק הקדוש רבי משה לייב מסאסוב. אביו רבי יעקב היה נמנה בין גדולי הלמדנים דמתא, אף עמד בראש ישיבה חשובה והרביץ בה תורה לתלמידים, עד אשר לקו המאורות ונעשה סגי נהור לא-עלינו. רבי יעקב האריך ימים והפליג בחייו עוד מספר שנים אחרי הסתלקות בנו הקדוש מסאסוב.

כבוד גדול היה נוהג הצדיק רבי משה לייב בהוריו, ולא חסך כל טירחא כדי לנסוע לבקרו לעיתים תכופות, לא שנא בימות החמה ולא שנא בימות הגשמים, על אף המרחק הגדול שבין סאסוב לבראד, ולמרות שפרוטה יתירה לשכירת עגלה לא שיכחה היתה תדיר בכיסו, לא חס הצדיק על הונו ואונו, ובמקום שלא השיגה ידו לשכור עגלה היה מסלטל עצמו פרסאות רבות ברגליו, ובלבד שיוכל לשמח את לב הוריו ולכבדם. זאת ועוד, מעולם לא בא אצלם בידים ריקניות, מקמץ היה מפרוטותיו הדלות, קונה לכבודם צלוחית של יין, או מידה של פירות, ונושא עמו לבראד, כדי לקיים מצות 'כיבוד אב ואם' בהידידו רב.

יום ראשון אחד, ובתקופה של טבת היה, יצא הצדיק כדרכו, כשפניו מועדות אל עבר בראד, אל בית הוריו. אותה העת נתקשרו השמים בעבים, ומטרות עזו ניתכו ארצה ללא

חדוּתא דאורייתא

נערך ע"י הרד"ג ר' נתן גוטליב מו"צ בהוצעה החרדית ומרבני קהילתו הק'

בנושא:

מה עוד 'מלבד פירוש-התיבות' צריך לכוון בתפילה -הפולמוס בין הגר"ח מבריסק להחזו"א-

סתירה בלשון הרמב"ם:

מצינו סתירה בלשון הרמב"ם בענין כוונת התפלה. הרמב"ם כתב בהל' תפלה פרק י' (ה"א) בזה"ל: מי שהתפלל ולא כיון את לבו, יחזור ויתפלל בכוונה. ואם כיון את לבו בברכה ראשונה, שוב אינו צריך עכ"ל. ומפורש בלשונו שאין מעכב כוונה רק ברכה ראשונה - ברכת אבות ^א.

ואם התפלל בלא כוונה חוזר ומתפלל:

אבל בפרק ד' (ה"ט) כתב הרמב"ם בזה"ל, כל תפלה שאינה בכוונה, אינה תפלה. ואם התפלל בלא כוונה, חוזר ומתפלל בכוונה. (הלכה ט"ז) כיצד היא 'הכוונה' שיפנה את לבו מכל המחשבות, ויראה עצמו כאלו הוא עומד לפני השכינה. עכ"ל.

סתם בלשונו שאם התפלל בלא כוונה חוזר ומתפלל, ומשמע שאינו דוקא בברכת אבות. וכבר תמה הלחם משנה על הרמב"ם על קושיא זו, ונשאר בקושיא.

היסוד שבנה הגר"ח מבריסק לתרץ דברי הרמב"ם:

והגר"ח מבריסק בחידושו על הרמב"ם שם עמד על הסתירה, ומפני חומר הקושיא בנה יסודו הידוע בענין כוונת התפלה. וז"ל: נראה לומר דתרי גווני כוונות יש בתפלה, האחת: כוונה של פירוש הדברים. ושנית: שיכוון שהוא עומד בתפלה לפני ד'.

ונראה דכוונה זו אינה מדין כוונה, רק שהוא מעצם מעשה התפלה, ואם אין לבו פנוי ואינו רואה את עצמו שעומד לפני ד' ומתפלל, אין זה מעשה תפלה, והרי הוא בכלל מתעסק. ועל כן מעכבת כוונה זו בכל התפלה, בדמקום שהיה מתעסק, דינו כלא התפלל כלל, וכאילו דילג מילות אלו עכ"ל.

והכוונה שבפרק ד' מתייחס הרמב"ם על הכוונה שעומד לפני המלך, וכוונה זו מעכב בכל מהלך התפלה.

התמיה על דברי הגר"ח מבריסק:

והנה זכה ליישב לשון הרמב"ם היטב. אבל לפי דבריו לא מצינו ידינו ורגלנו בביהמ"ד לכיון כל שעת התפלה שעומדים לפני המלך, מי יזכה להגיע לדרגא זו.

ואפילו אם אחד יתאמץ לכיון בכל מהלך התפלה כעומד לפני המלך, הלא יש לחוש לשאר מתפללים שאין עושין כן, ונמצא מתפלל ביחידות ^ב.

החזו"א דחה דברי הגר"ח מבריסק:

והחזו"א בגליון על חידושי הגר"ח הלוי כבר נתעורר לזה, וטען שהרבה פעמים משוטט האדם במחשבתו באמצע התפלה למקומות אחרים, וכבר קבעו חז"ל בזמנם שבני אדם נכשלים כל יום בעון זה (ב"ב קסד:), ^א ואם כן ברגעים אלו שמחשבתו תפוסה בענינים אחרים, אינו מרגיש עצמו כעומד לפני המלך, ודינו כמתעסק ולא יצא חובת תפלה.

הרמב"ם סמך עצמו על מה שכתב במקום אחר:

ולכן כתב החזו"א שבאמת מה שכתב הרמב"ם בפרק ד' שאם לא נתכוין לא יצא, היינו שלא נתכוין פירוש המילות בברכת אבות, ורק פרט זה בלבד מעכב דיעבד. ואף שסתם לשונו, סמך עצמו על מה שביאר

א. ומבואר בגמ' (ברכות לה) שאם נתכוין בברכת אבות יצא, וכן נפסק בשו"ע סי' קא (סעיף א).

ב. הגאון רבי משה אהרן שטרן זצ"ל משגיח ישיבת קמניץ שאל פעם להגר"י שאלה זו, שעל פי דברי אביו הגר"ח יוקשה להתפלל במנין. והשיב לו הגר"י שאף כשלא התפלל בכוונה זו, חשיב כתפלה.

ג. במס' בבא בתרא (קסד:) שאין אדם ניצול מעיון תפלה בכל יום.

והנח"י (ו"ה עין) מפרשים הכוונה שאין מכין היטב, וז"ל: שאין שום אדם יכול לכיון בתפלתו היטב, והכי אמר בירושלמי (ברכות פ' היה קורא ה"ו) אמר ר' תנחום, מחוקנא טיבונא לרישא [אני מחזיק טובה לראשן], דכי מטי למודים כרע מגרמיה [כשמגיע למודים כרע מגרמיה] כרע מעצמו עכ"ל, ואם בומן חז"ל אמרו, על אחת כמה וכמה כהיום הזה.

מעלות רמות

הנה הגיעה השעה המיוחלת, חושב לעצמו ר' לייבל בשמחה, בחשבון הבנק כבר הצטבר סכום הגון בו אפשר לגשת להוציא לפועל את החלום רב השנים.

גר הוא עם משפחתו הברוכה בדירה קטנה וצפופה, בקומה חמישית ועליונה של הבנין. מטפס ועולה מטפס ויורד כל יום, וחש היטב את ה"מעלות" הרבות בהן ניחונה דירתו... מעלות שעולות לו בהתאמצות לא קטנה.

בליבו תקווה תמיד, יום יגיע וה'מעלות' אכן תיהפכנה ליתרון, כאשר מתוקף היותו גר בקומה עליונה, יוכל להוסיף על דירתו קומה נאה ומרחיבה את הדעת על גג הבנין.

הלך עם תכניתו והציעה לתשעה-עשר דיירי הבנין האחרים, כשהוא נוקב בסכום מכובד אותו ישלם לכל אחד בתמורה לקניית זכותם על הגג - רובם הסכימו וחתמו על כך בשמחה, אולם מיעוטם התנגדו מסיבות שונות,

השאלה: האם יכול לכופף אותם על כך?

דין גוד או אגוד:

נחלקו בגמרא [דף ג] בחצר של שני שותפין שאין בה שיעור כדי חלוקה לשניהם, האם אחד מהן יכול לכופף את חבירו בדין 'גוד או אגוד', שיאמר לו: או אני אקנה ממך את חלקך בחצר, או שאתה תקנה ממני את חלקי. ולהלכה פסקו בגמרא 'אית דינא גוד או אגוד'.

וכן נפסק בשו"ע (ח"מ סי' קע"א ס"ו): 'אחד מן השותפין שאמר לחבירו במקום שאין בו דין חלוקה, או בדבר שאי אפשר שיחלוקו, מכור לי חלקך בכך וכך, או קנה ממני חלקי בשער זה - הדין עמו וכופין את הנתבע למכור לחבירו או לקנות ממנו'.

[ובביאור המילה 'גוד או אגוד' - נאמר ב' פירושים בראשונים⁽¹⁾: רש"י (ר"ה אית דינא) מפרש שהוא מלשון 'קציצה' (כמו 'גודו אילנא', וניאל ד,יא), שהתובע קוצץ דמים, ואומר לנתבע או תקנה ממני דבר זה, או אני אקנה אותו. והערך פירשו מלשון 'משכירה' (כמו 'משכור וקח' מתרגם אונקלוס 'גידור'), להדינה: משוך או אמשוך, כלומר, או קנה או מכור.]

שיעור כדי חלוקה:

ושיעור 'כדי חלוקה' - נתבאר במשנה [דף יא.]: 'זה הכלל כל שייחלק ושמנו עליו - חולקין, ואם לאו - אין חולקין, והיינו שאם החלק שמקבל כל אחד מהשותפין יהא ראי' לתשמיש שעשו בו עד עכשיו כמו שהוא - אז יכולים האחרים לומר שרצים לחלוק, אבל אם מאבד את שמו ותכליתו, ואחד מהם רוצה לקנות חלקם או למכור להם חלקו - יכול לכופף אותם על כך.'

ואם ע"י החלוקה יפחת הרושח יותר מחומשו - ו"א שגם זה הוא כאין בו דין חלוקה, ויכול לומר גוד או אגוד⁽²⁾.

לכופף למכור ביותר משווה או בפחות משווה:

דעת כמה ראשונים שיכול התובע להעלות את המחיר הרבה יותר משווה, והנתבע יהא צריך לשלם המחיר הזה אם ירצה לקנותו, או שסיכים למכור לתובע במחיר הזה⁽³⁾, וכן פסק הרמ"א (ס"ו).

אולם אינו יכול לנתבע 'גוד או אגוד' בפחות משווה, דאם לא כן ידחוק העשיר את העני למכור בפחות משווה (רמ"א שם).

ובאופן שהנתבע מעלה את המחיר יותר מן הרגיל, כגון בנידון שאלתנו, ששאר השכנים שאין יכולים לבנות מעלים את הגג במחיר, משום שיודעים שהעליון רוצה בו ויתן מחיר גבוה, כתב בחזו"א (ב"ב סימן פ"ד ס"ק ד) שהוא רמאות, שהרי אינם מתכוונים באמת לקנות במחיר זה.

ורק כשהתובע אכן יש לו מעות ורוצה לקנות, יכול לומר 'גוד או אגוד', אבל אם אין התובע רוצה או שאין לו מעות לקנות, אינו יכול לכופף את חבירו לקנות⁽⁴⁾. ואם

א. ויתכן שיש ביניהם נפקים להלכה, עיין הערה הבאה.

ב. רמ"א סי' קע"א ס"ה בשם תה"ד, אולם עיין ש"ך סק"ד שהביא חולקים, ועיין שו"ת חת"ם חר"מ סי' יב, שמפקפק בה לגבי יורשים שאינם רוצה לחלק, אולם לגבי שותפים מודה, עיי"ש.

ג. כ"ד ר"ד בתוס', וכ"פ הרמב"ם והרא"ש, אולם דעת ר' ישעיה המובא בטור, שממך אותו בדין ויכול לנתבע רק כפי אותו המחיר. והרמב"ן כתב שלפי דברי רש"י שמפרש 'גוד או אגוד' מלשון 'קציצה' - נראה שתלוי בקציצת התובע ואפילו יותר משווה, ולפי פירוש הערך מלשון 'משכירה' - אין ראייה לזה ויתכן שסובר שתלוי בשמות ב"ד (ועי' בבבארא שו"ת רש"י בב"ד וברדשה בסוף דף).

ד. ואם התובע יש לו - יכול לנתבע גוד או אגוד אף שהנתבע הוא עני

לשעה קלה, ואלמלא כל אותם ניסי ניסים שנתלו להם בדרכם היו עצמותיהם מוטלות ללא ספק באחת הגאיות שבדרך, גדול מכולם היה הנס שמצאם בעצם מורדו התלול של צוק גבוה שבדרך, ובנוסף הברק העז והרעם שאחריו שפשט עקמומיות שבלב העגלון אבל לא של הסוס, כי סוס נשאר סוס, א פערד בלייט א פערד... הוא נבעת עד מאד, והחל דוהר בטריוף במדורו התלול שלפניהם, הישר אל תוך התהום... ובנוסף הרוח קדים עזה הוביל אותו למטה כמו השעיר במורד ההר הידוע (עזאל).

"רבי, מיר זענען פאר בי"א" (אנחנו הולכים למוות) - צעקתי, כשאני מתאמץ בשארית כוחותיי לאחוז במושכות בנסיון אחרון לבלום את הבהמות מדחיתות אל האבדון. אך הצדיק השיב ברוגע: "ברוך השם, ברוך הוא וברוך שמו, כך נגיע יותר מהר לאבא", הצדיק היה בדביקות עצומה, ואכן לאחר רגעים נכלמה דהרת הסוסים באחת, ומול עיניו המשתאות ראה יעקב את בהמותיו מהלכות בנחת...

התברר שהצדיק פעל במרומים להצילנו בנסים גלויים, ולמעשה הדחירה של הסוסים אף קיצרה את הדרך במקצת, והגיענו יותר מוקדם. וביום חמישי בשבת הגענו לבראד, זכיתי ונשארת לעשות את השבת במחיצת הצדיק, בבית הוריו החשובים. ומיד לאחר השבת יצאנו לדרך לחזור לסאסוב.

בינתיים השתפר מזג האוויר לגמרי, פסקו הגשמים וחדלו הרוחות, ואותה הדרך שנתארכה להם חמשה ימים בהלך, עשינו עתה בחזרה ביומיים-שלוש בלבד.

"נקבה שכרך עלי ואתנה", קרא אלי הצדיק בשמחה, בשעה שירד מעל העגלה להיכנס אל ביתו.

"חס ושלוש", מיהר יעקב העגלון להשיב, "לא אטול מהרבי אפילו לא פרוטה שחוקה אחת".

"מה זאת אומרת", תמה רבי משה לייב, "הלא במפורש התחייבתי לשלם לך כפליים משכרך בכריית החול".

"לא אקח מהרבי מאומה", הכריז יעקב בנחישות, לאחר שהיה מלא סיפוק מהמנוחה הגדולה שעשה עבור הרבי.

|||

עקרת ביתו של יעקב קיבלה אותו בהתרגשות. "נו, איזו מטבע חשובה הבאת, לאחר נסיעה כה ארוכה?!"

"לא הבאתי מאומה", השיב יעקב בקול ענות חלושה.

זה שנים רבות לו ליעקב במקצוע העגלנות, ובני ביתו כבר רגילים להיעדרו מן הבית לזמן רב, אבל לפחות אחר-כך הרי הוא עומד וסופר בהתרגשות את צורו המטבעות שקיבל, אבל עתה, אהה, אף לא פרוטה אחת...

תיכף ומיד סיפר יעקב את האמת, שמצא את הצדיק משתרך בדרכו בסכנה עצומה, ועזר לו, ובכך אף עזר לו לקיים מצות כיבוד אב ואם.

אבל זוגות הרימה עליו עינים תמוהות, ובגודל האמונת חכמים שבה, הכריזה: "נו מילא, כסף לא לקחת, אבל מדוע ברכה לא לקחת? מה חשבת?!"

כחץ מקשת מיהר יעקב לצאת בחזרה אל העגלה, הכה עם השוט, ושב אל בית הצדיק כשהוא מתנשם ומתנשף בכבודו. "אכן מעות אינני חפץ ליטול מכם, אבל ברכה טובה אבקש מן הרבי".

"מה יש לך בביתך", שאל אותו הרבי.

"מה יש לי, בעצם אין לי כלום זולת שני הסוסים הכחושים שהרבי נסע עמם", השיב יעקב.

"טוב מאד", השיב הרבי בתשובה נפלאה, "זאל זיין איינע אויף פורים, און די אנדערע אויף פסח". "היו לך אפוא שני הסוסים האחד לפורים והשני לפסח".

מבולבל ונבוך יצא יעקב ושב אל ביתו, כשחושב בלבו שמסתמא זוגתו תבין יותר דברי הצדיק. האשה שמעה את הדברים ומיד פרצה בזעקה: "אוי ווי, וכי גם זה לך ברכה?!" מסתמא התכוון הרבי שאחד הסוסים הכחושים ימות בפורים והשני בפסח... אויט מיר א ברכה, א שיינע ברכה... אוי לי לאותה ברכה".

ואכן כאשר פתרה כן היה. בערב תענית אסתר נפל אחד הסוסים על קרקע האורווה ונפח את רוחו... פושט העורות הגיע, ואף הביא עמו מן הבורסקי תשלום נאה בעבור עור הבהמה, והיה אפוא הסוס האחד לצורך הפורים, כי מהמעות שקיבל בשכר קנה וערך סעודת פורים כדי המלך. עברו ימים מועטים לאחר פורים, וגם הסוס השני כרע רבץ, ונפח את רוחו... והיה לו להוצאות הפסח, קצת מצות, קצת יין, ושאר ירקות.

ואז בפרוס ימי הקיץ הבאים עלינו לטובה פקד שוב את ביתו של הרבי, ושח לפניו את צורתו, שאכן הברכה שביקר אותו

(כ"מ ספחית השו"ע והפוסקים, וכשעת הדין ודומים), ודלא כשיטת הרא"ש שלא אמרין גוד או אגוד אלא כשיד שניהם משנת לקנות, מובאים בטור).

ה. ובסי' משפט שלום (סי' קע"א ס"ו) הביא עוד כמה אחרונים שסוברים שאינו יכול לומר קים לי כריי הלוי. אבל בסי' מנחת פתים כתב שהמסור למכור יכול לומר קים לי כדעת ר"י הלוי, והוא נחשב מוחזק.

ו. ואף ששותפין הן - הרי דעת החת"ם שגם בזה שייך דין גוד או אגוד, ועוד, שאף להפוסקים שאין לכופף לזה, י"ל שכל הטעם הוא משום שרוצה להישאר בשותפות שלאותה מטרה נשתתפו, אבל במקום שנותנים אישור לבנות, משתנה הייעוד של השטח ואם אין כולם יכולים ליהנות מאותו הייעוד - יש לחלקו בגוד או אגוד (ספר 'ועד הבית בהלכה' פי' הערה טו).

ז. ועיי' עוד בהרחבה, בענין אם רובם רוצים למכור לימים שיבנה, אם יכולים לכופף אותה את המיעוט על כך.

שערים המצוינים בהלכה

נערך ע"י הרב ר' נתן גוטליב מ"צ בהעדה החרדית ומרבני קהילתנו הק'

שאלות ותשובות למערכת

לברך עליו ברכת שהכל, או דילמא אין פוטר כל מיני משקין וכיון שבירך בפה"ג אין צריך לברך עליו.

תשובה: כיון שנתכוין שלא לשתות כוס הבדלה, נמצא שלא רצה לצאת ברכת בפה"ג לעצמו, ואם היה נמלך אחר"כ כן לשתות בעצמו את כוס הבדלה, לכאורה היה צריך לברך עליו ברכת בפה"ג, אם כן צריך לברך שהכל, שאין ברכת יין פוטר רק כשיצא ברכת בפה"ג.

ועדיין יש ספק קצת שיש לומר שאף שלא נתכוין המבדיל שישתה היין, כיון שבירך בעצמו על הכוס ואחזו בידו יצא לצורך עצמו, אם היה רוצה לשתות, ומכל מקום אין חייב לשתות כיון שאין ברכתו לבטלה, שהרי איש אחר שתה היין, וכיון שיצא בברכת בפה"ג כששתה אחר"כ מים אין צריך לברך עליו, אבל למעשה לא מסתבר לומר כן.

המסופק אם יוכל להשלים התענית האם יכול לעלות לתורה או לעבור לפני התיבה:

שאלה: המתענה ומסופק אם יוכל להשלים התענית, האם יכול לעלות לתורה במנחה או בשחרית כשאני יום הקריאה, שהרי יש לחוש שמא לא יושלים התענית ונמצא בריך על התורה לבטלה.

תשובה: מי שאין מתענה אין יכול לעלות לתורה, וכשיש לו ספק אם יושלים התענית, יש להוכיח לאיסור, ממה שכתב המחבר ס"י תקס"ה (סעיף ג) שאין היחיד אומר ענו בשחרית, שמא לא יוכל להשלים התענית, ונמצא שקרן בתפלתו ע"ש.

והכוונה אף באופן שבשעת התפלה אין לו שום צד שיצטרך להפסיק התענית, וכל שכן בענין זה שיש לו חשש שלא יוכל להשלים שאסור לעלות לתורה.

ונוגע דין זה גם לענין לעבור לפני התיבה, שהרי מי שאין מתענה אסור לעבור לפני התיבה, שאין יכול לומר ענו בחזרת הש"ץ.

אבל לענין כהן לעלות לדוכן במנחה, יש להקל, אף שיכול להיות שלא יוכל להשלים התענית.

טעה בקיץ ואמר מוריד הגשם במדינת ארגנטינה או בראזיל:

שאלה: אני שוחט במדינת ארגנטינה, וכידוע שבמדינות של כדור הדרומי, ארגנטינה בראזיל וכדו' מזג האוויר שם שונה, ובין פסח לסוכות כשאצלנו קיץ, אצלם חורף. אבל הם נוהגין להתפלל בין פסח לסוכות כמו שמתפללין אצלנו, דהיינו לומר 'מוריד טל', וכן 'ותן ברכה', ואני לא ידעתי ואמרתי 'מוריד הגשם' 'ותן טל ומטר לברכה', האם צריך לחזור ולהתפלל.

תשובה: אם אמר 'ותן טל מטר' בברך עלינו אין

הכותב אות בסיום כתיבת ספר תורה האם צריך לזהר להוציא התיבה קודם כתיבתו:

שאלה: בסיום כתיבת ספר תורה נוהגין לכבד אנשים חשובים למלא אותיות חלולות כדי ליטול חלק בגמר קיום המצוה, האם הכותב אות צריך להוציא התיבה מפיו קודם כתיבתו.

תשובה: הכותב סת"ם בעל פה, שאינו כותב מתוך ספר שנמצא לפניו, כגון שהפסוק שגור בפיר"י חייב להוציא התיבה מפיו קודם כתיבתו.

והרבה אחרונים כתבו שאף הכותב מתוך ספר, יש להוציא התיבה מפיו קודם כתיבתו, והטעם כתב הב"ח (ס"י לב סעיף טו) וז"ל, כדי שתהא קדושת הבל קריאת כל תיבה ותיבה היוצא מפי הקורא נמשכת על האותיות כשכותב. עכ"ל.

ולכאורה גם הממלא אות חלולה בסיום כתיבת ספר תורה, טוב להוציא כל התיבה מפיו קודם שכותב האות, שהרי לא שייך להוציא מפיו אות אחד בלבד.

וכן יש לציין שטוב לזהר לכתוב האות מתוך הכתב, שיסתכל בספר קודם שכותב. אף שעיקר הטעם שצריך לכתוב מתוך הספר, הוא כדי שלא יטעה בכתיבתו, ואם כן בענין זה, לא שייך חשש זה, כיון שהאות החלולה לפניו ואין צריך רק למלאות, אעפ"י טוב להדיר.

ואפשר לצלם דף האחרון של הספר תורה מתוך חומש וכדו', ולהניחו ליד הספר תורה.

חתך הרבה בצל לערבו בחלב:

שאלה חתך הרבה בצל בסכין בשרי, האם מותר לערב הבצל בחלב.

תשובה: בצל שנחתך בסכין בשרי - אף בסכין שאינו בן יומו - קיבל הבצל טעם בשר, שהחריפות מהפכו לטעם מושבח.

אבל אם חתך הרבה בצל דהיינו כשיעור 121 פעמים כנגד להב הסכין, מותר לערב הבצל בחלב.

והטעם, שאין הבצל יכול לפלוט יותר מ'ס' פעמים כנגדו, ונמצא שאם חתך יותר משני פעמים ששים כנגדו, דהיינו לפחות כשיעור 121 פעמים כנגד להב הסכין, יש רוב היתר כנגד האיסור, ותעורבות יבש ביבש בטיל ברוב.

הבדיל על דעת שישתה איש אחר את היין והמבדיל רוצה לשתות מים האם צריך לברך עליו:

שאלה: אחד שהבדיל על דעת שאיש אחר ישתה כוס הבדלה, ואחר"כ רוצה המבדיל לשתות כוס מים שהיה לפניו על השלחן בשעת הבדלה, האם צריך

- א. שאם אין הפסוק שגור בפיו אסור לכתוב שלא מתוך הכתב.
- ב. כמבואר ב"ב (סעיף לא).
- ג. במשנ"ב (ס"ק קל"ה) הביא דעת האחרונים דהב"ח.
- ד. ויש שטענו שכיון שיש כבר צורת האות חלולה, אין צריך לזהר על זה. אבל ראיתי בשו"ת ד"ר יצחק (ח"ג סי' ס"ח) שאין היתר למלאות האות על ידי אחד שיש לחוש שאין כותב לשמה, אף שכבר נכתב צורת האות קודם, ע"ש. ולכאורה הוא הדין לענין זה.
- ה. הב"ח שם כתב שמצד הדין כששגור הפסוק בפיו ואין חשש שיטעה, אין צריך לכתוב מתוך הכתב. מכל מקום מצוה מן המובחר לכתוב מתוך הכתב. והביאו במשנ"ב (ס"ק קל"ה). ואם כן לכאורה גם בזה אף שלא שייך חשש שיטעה, טוב לכתוב מתוך הספר.
- ו. כן משמע מדברי החזו"ר (א"ח סי' ק"ט סק"ח).

הרבי נתקיימה במלואה, הסוס האחד לפורים והשני לפסח, אולם מה אעשה עתה כשביתי ריקם מכל, האין אתפרנס ואכלכל את משפחתי?!

הרבי הררה לרגע, ואז הכריז בפניו: "הגיעה שעתך לרומם פרנסתך, ובכן אפוא זאת עשה, תתלבש בבגד מכובד, ותטעין לך תרמיל על כתפך, וצא לנדוד בעיירות ובכפרים, ואל תשוב הנה, עד שתגיע לחכור אחוזה גדולה ונאה, למזל ולברכה".

"רבי", קרא יעקב נרגש, "אבל אפילו אין לי אפילו פרוטה אחת לפורטה". "אינך צריך", פסק הרבי, "עשה כאשר נצטווית, וה' הטוב יתןך באורח מישור, ויציבך בקרן אורה במהרה".

באין אומר ואין דברים קיבל עליו יעקב את מצוות הצדיק, נפרד לשלום מבני ביתו, ויצא לנדוד על פני הארץ, כשאין ידוע מאין יבוא עזרו, אך חזר היטב באמונת חכמים יצא לדרך הארוך, מסתובב ברחובות, וישן ב'הקדש' עד שתגיע ישועתו.

|||

בארמונו של הגראף שררה המולה, באותו ערב נערך מסיבה לרגל יום הולדתו של הגראף, שאמורה היתה למלא חלל ריק בחיי הבטלה והשיעמום של בני מעמד האצולה.

עם שקיעת החמה החלו הכרכרות המהדרות מגיעות בזו אחר זו, כשהן מביאות על גביהן את עשרות הפריצים בעלי האחוזה הסמוכות, כדי לחוג, להתהלל, ולהשתכר בצוותא, עד זריחת שמשו של היום הבא, או אז יסוטו משרתי האדונים אל בית משתה היין, יתורו להם איש איש את אדוניו מבין השיכורים המתגוללים בתוך שלוליות הקיא והצחנה, וישאום משם על כפיים אל כרכרותיהם.

בתווך המעמד נהגו היהודים שחכרו את האחוזה מהפריץ להופיע ולהתייצב גם הם עם המנחה הקטנה אשר לפנייהם, והיו הפריצים הללו מתהדרים ומתענגים כשהתייצב לפנייהם המאשקע' [כך כונו היהודים החוכרים בפי הפריצים], באותה שעה היה הפריץ מתנאה עם המאשקע' כמה פיקח הוא והאין הוא מנהל אחוזותיו בדעה בינה והשכל ובנאמנות רבה, ומשתף בכך את אחוזת מרעהו בתנאה מופלגת, והיה מחשיב את 'מנחת העני' בהנאה. ועד כדי כך שכל אחד מתוך היין שבגורנו מעלה את חשיבות המאשקע' שלו מול חבריו. אך כאן חסרה במסיבה את אותו תבלין חשוב, המאשקע' היהודי, שלא הופיע באולם. לאחר שאלות רבות מצד הפריצים, נודע הדבר ברבים ונתגלה קלונג, כי רשע עריץ הוא הפריץ הזה, היורד לחייהם של החוכרים, ועל כן עזבוהו אחד אחד.

ברגע אחד זרק אחד השתויים והשיכורים מביניהם שאלה: "איי, אדון, היכן המאשקע' שלך?!"

ואז פניו של הפריץ התאדמו מכעס ומבושה, התבייש לגלות האמת, אבל הם ידעו גם ידעו, הכל התגלה, נכנס יין יצא סוד... ואז חזרו רקדו על דמם, לגלגו לו בפניו: "איי, אדון בלי 'מאשקע'..." הוא חש אז כמו כמה אימלים חותכים בבשרו החי, וחפץ חור היכן להסתתר מרוב בושה... באותם רגעים הוא נשבע שהוא חייב להשיג במהירות 'מאשקע' חדש בכל מחיר, ויהי מה.

|||

סיעת סוחר-הבקר היהודים, אשר הגיעה כעבור ימים אחדים למעונו של הגראף, נתקבלה על ידו בסבר פנים כעוס. "אינני מוכן עוד לסחור עמכם אפילו בעד רובל אחד", צרח הגראף לעומתם בחמת זעם, "לא אשא ולא אתן איתכם מאומה עד אשר תמצאו לי חוכר יודי לאחוזהתי".

"אבל הן ידוע לפניך, אדוני הגראף", פתחו הסוחרים להשיב, "כי לא 'מאשקע' אחד ולא שניים כבר הסגת מאחוזהתיך... מיהו זה ואיזהו שירצה שוב לבוא ולהתיישב בנחלתך?!"

"מה שהיה היה", המשיך הגראף לצרוח תוך הנחתת מהלומות עזות בשולחן, "מכאן ואילך, אוי למי שידבר סרה על יחסי אל החוכרים, את כל הגן-עדן עלי אדמות מבטיח אני לאותו 'מאשקע' אשר יואיל לבוא ולשבת באחוזהתי, אפילו דמי קדימה לא אקח ממנו, ואסגור אתו מיד 'חוזה' לעשר שנים, ועכשיו הסתלקו מכאן, בלי 'מאשקע' אל תוסיפו ראות פניי".

כפי שהכירוהו הסוחרים, חשוד היה בעיניהם לשלוח עוד מעט את רובהו ולכונו מולם, ומיהרו לנוס משם... דאוגים וחפויי ראשי הגיעו אל הפונדק שבעיירה הסמוכה, וליד כוס שיכר התיישבו לתכנן את הצעדים הבאים. "לא נוכל לוותר על מסחרנו עם הגראף", נענה אחד מתוך החבורה, "הלא את כל פרנסתנו נמשכת מזה... אבל מה עושים כאן, מי ירצה

ז. מה שנתבאר בסי' ר"ו (סעיף ה' וסעיף ו') שצריך שיכין שיחול הברכה או שהיה לפניו וכדו' דהיינו כשיצוה להוציא דבר נוסף מלבד מה שאחזו בידו, אבל מה שאחזו בידו יצא בכל אופן.

ח. כמבואר בסי' תקס"ו (סעיף ו').

ט. כמבואר בסי' תקס"ו (סעיף ו').

י. ואף שכתב הפרי חדש (סי' קנ"ט סק"ב) שהכותב שלא מתענה לא יעלה לדוכן, מכל מקום לא חשבי כבכרה לבטלה כשעולה לדוכן אף כשאין מתענה.

שאלות ניתן לשאול בכל מכומי ההלכה במערכת 'קול התורה':
מס' 02-3-722-700 ואח"כ *

כמו"כ ניתן להתקשר להעורך הגאון המו"צ שליט"א: 05331-21-571

צריך לחזור, כיון שהם צריכים לגשמים בין פסח לסוכות ואין הגשמים קללה^א.

אבל אם הזכיר 'מוריד הגשם' חזר להתפלל, כיון שברוב העולם הגשמים קללה בקיץ אין מוכירין 'מוריד הגשם' בברכת אתה גבור^ב.

מים שהורחת על ידי 'אינדוקציה' האם כשר להגעיל:

שאלה: מים שהורחתו על כיריים מסוג 'אינדוקציה' האם אפשר להגעיל בהם כלים.

תשובה: מבואר בסי' תנב (סעיף ה) שאין מגעילין בחמי טבריה, כיון שאינם תולדות האור, אינם יכולים להפליט הבליעה אף כשמעלה רתיחות.

ולכן גם מים שהורחתו על ידי 'מיקרוגל' דינו כחמי טבריה, ואין יכולין להגעיל בהם^א.

ולכאורה הוא הדין מים שהורחתו על ידי 'אינדוקציה' שנתחדש לאחרונה שאין בו חוט אלקטרי לוהט, והבישול נעשה על ידי גלים אלקטרוניים שיש לחוש שדינו כחמי טבריה שאין יכולין להגעיל בהם.

אבל כל זה בכלי שנבלע על ידי תולדת האור, אבל אם היה הבליעה על ידי אינדוקציה כגון שבישל שם חלב, ותחב בתוכו כף ברשי וכדו', אפשר להגעיל בהם, על פי הכלל הידוע 'בבולעו כן פולטו', וכמו שמותר להגעיל בחמי טבריה דבר שנבלע על ידי חמי טבריה^ב.

חשש בישול בכרי ב'מנה חמה':

שאלה: קניתי 'מנה חמה', והוא כוס פלאסטיק שיש בתוכו לוקשין, אבקת מרק, פירורי תפוז' וכדו', ושופכין לתוכו מים רותחין, וסוגרין הכוס על כמה מינוט ומתבשל ומוכן לאכול. והנה בעל החנות שהיה נכרי, עירה לתוכו הרתוחין וסגרו, ונתעורר אצלי ספק האם מותר לאכול מפני דין בישול נכרי.

תשובה: א. לכתחילה יש לזהר שהנכרי לא יערה המים, ואם עירה לא יסגור המכסה והישראל יכנסו, שאז נמצא שהישראל מסייע לגמור הבישול. ואם סגרו הנכרי, יזהר לפתחו מיד, קודם שיגמר בישולו, ויסגרנו שנית^א.

ב. לכאורה היה שייך להתיר מפני שהמאכל הנמצא שם כבר נתבשל תחלה בבישול ישראל, שאם לא היה מבושל תחלה, לא היה נעשה ראוי למאכל על ידי עירוי ורתחין וסגירתו על כמה מינוט.

אבל אי משום כך, יש לדחות, שאף שנתבשל

- יא. כמבואר בסי' קיז (סעיף ב) שאם שאל מטר בקיץ במדינה הצריכה גשם אין חייב לחזור להתפלל.
יב. וכמבואר במשנה' ס' קיד (ספי' ב) שאם הזכיר גשם אף במדינה הצריכה מטר חזר להתפלל ע"ש.
יג. כ"כ בשו"ת יצחק (דין מיקרוגל פרק טו).
יד. כמבואר שם.
טו. כמבואר ב"ד סי' קיג (סעיף ה) שאם הישראל מסייע בבישול נכרי מותר לאכול.

תחילה על ידי ישראל, כיון שאחר הבישול נתייבש ואין ראוי עוד למאכל, אם כן חשיב כבישול חדש על ידי שפיכת הרתוחין לתוכו, ואין יכולין להתיר על ידי שנתבשל תחלה על ידי ישראל^א.

ג. ומכל מקום יש לצדד להקל, מפני שאינו מאכל חשוב ואינו עולה על שלחן מלכים, ועשוי בעיקר לעוברי דרכים שאין להם כלים לבשל מאכלים, ומאכל שאין עולה על שלחן מלכים, אין בזה משום בישול נכרי.

חלם שקיבל עצמו איזה קבלה:

שאלה: חלמתי שקיבלתי עלי איזה קבלה, האם יש חיוב לקיים הקבלה.

תשובה: ב"ד סי' רי (סעיף ב) שאם נדר בחלום צריך עשרה להתירו. וכשקשה לו לאסוף עשרה, צריך לפחות שלשה להתירו.

ובשר'ת חת"ס (י"ד סי' רכב) נשאל מתלמידו שחלם שקיבל עליו שלא לאכול פסח מצה מבושלת.

והשיב החת"ס שאסור לו לאכול בפסח מצה שרויה, ואף שקיבל עליו על מצה מבושלת, על כרחך הכוונה על מצה שרויה, ואם כן גם שרויה בצונן אסור^א, אבל יכול להתיר הנדר.

וכתב שם החת"ס בזה"ל, אם אין מעלתו חפץ בקיומו, יתיר לו בפני עשרה אנשים, ויעורב ויבושם לו, עכ"ל.

והגר"ח פלאג' בשו"ת חיים ביד (סי' נב) נשאל על אחד שקיבל עצמו בחלום לכתוב ספר תורה, והורה לו לקיים החלום, ולא להתיר הנדר, שכיון שהוא מצוה על כל אדם, אין ראוי להתירו.

נשפך הכוס אחר הקידוש האם השומעין יצאו ברכתו שבידך תחלה:

שאלה: אחד שקירש על היין בליל שב"ק ונשפך הכוס קודם ששתה, ועל פי הדין ממלא כוס שנית, ואם אין רגיל לשתות יין יותר מכוס של קידוש, יש לברך עליו שנית בפה"ג^א, האם השומעים הקידוש שנתכוונו לצאת אף ברכת בפה"ג צריכין לברך שנית בפה"ג.

תשובה: יש להסתפק כיון שברכת בפה"ג שבידך תחילה, נתברר עכשיו שהוא לבטלה, שהרי נשפך הכוס אין יכולין לצאת ממנו.

אבל למעשה כיון שבשעה שבידך לא נתכוין לברך לבטלה רק שנשפך הכוס, יצאו ממנו ברכת בפה"ג^ב

טו. כן הביא בדרכי תשובה (שם סק"ח).

זו. אבל כתב שם שאין שייך האיסור רק בפסח הראשון הקרוב, ולא בפסח של כל השנים, שלא מפורש בתנן הנדר שכוונתו על פסח של כל השנים.
יח. ואף שהיה לפניו יין על השלחן, כיון שבדרך כלל אין שותה רק כוס של קידוש בלבד חשיב כאילו היה דעתו שלא להוציא יין האחר.
יט. במשנה' ס' קיז (ספי' ב) מסתפק האם אפשר לצאת בברכה שנתברר אחר כך שהוא לבטלה, כגון שבידך להוציא אחרים, וקודם שטעם המברך שח דבר אחר, אבל בסי' ריג (ספי' ב) כתב שכיון שלא נתכוין לברך לבטלה, שפיר יוצאין ממנו הברכה ע"ש.

שוב לסחור עם רשע כזה??...".
עודם שקועים במחשבותיהם, וההלך העני ששכב על גבי הספסל הסמוך, מיהר לקפוץ מעל משכבו ולקרב עצמו אל החבורה. "סלחו לי על שהאזנתי לשיחה שלכם", פתח בהתנצלות, "אלום כמדומני שיש בידי פתרון בשבילכם. הנני מוכן ומזומן לקבל את ההצעה".

"מי אתה ומה מעשיך", שאל אותו אחד הנוכחים. "שמי יעקב, והנני מתגורר בסאסוב, עד עתה הייתי 'בעל עגלה', אך כעת על פי מצותו של הצדיק רבי משה לייב שבעירנו, יצאתי לנדוד בעיירות כדי להשיג אחווה נאה בחכירה, והנני חושב שעתה הגיעה עת הצלחתי, ועל כך נתכוון אותו צדיק בשליחותו".

"ברוך השם", הכריזו הסוחרים בסיפוק רב, ולאחר שהיטיבו עמו ושלשלו לתוך כיסו סכום כסף הגון, אשר הציל אותם מניתוק המסחר עם הגראף, מיד יצאו עמו לארמונו של הגראף.

|||

החסידים בסטרעליסק עמדו משתוממים, ובלעו בשיקפה כל מילה ומילה שיצאה מפיו. כיון שהגיע יעקב בסיפורו עד כאן, נשם נשימה עמוקה, והמשיך לספר: הרחבות והמנוחה אשר השגתי באחוותיו של הגראף אינן ניתנות לתיאור, כמו הפך הנמר את חברבורותיו והפך הגראף והיה לאיש אחר, ומלבד מה שגידלני ורוממני, נאף נושא הוא אותי על כפיים, וממלא כהרף עין את כל משאלותי לטובה, כה יתן וכה יוסיף ה' גם הלאה.

את תודתי לבורא עולם על חסדיו הגדולים אשר הפליא לעשות עמדי לא שכחתי, ואף את הכרת הטוב שחבתי לצדיק הקדוש מסאסוב לא שכחתי, מפעם לפעם הייתי מביא אצלו מתנובות משקי ושדותי, ולפעמים אף נתתי לו 'לפדיון שבירים' שעוסק בזה רבות, או הכנסת כלה וכדומה, תרמתי בעין יפה וביד רחבה.

אולם במרוצת השנים, וישמן ישרון ויבעט, מרוב טובה שכחתי את הקב"ה המטיב עמי בתמידות, וגם שכחתי מעבדו הנאמן הצדיק שבזכותו הגעתי עד הלום, ועם הזמן התחלתי לקמץ ידי מנתינת צדקה.

ואז, ככלות עשר השנים הראשונות שנקצבו בחווה החכירה שלי, לחרזתי הרבה נודע לי כי 'יהודי' בשם 'פרץ' הצליח מאחורי לבי לחתור תחת ממעדי וכבש את לבי של הגראף, לנשלני מן החכירה ולהעבירה אליו. הפרץ עשה קשר עם הפרץ, וחומות פרנסתי עומדת להתפרץ.

אחוז אימה ופחד הגעתי לסאסוב, וככלי מלא בושה וכלימה נכנסתי אל הקדוש פנימה, ופתחתי בבכי: "רבי קדוש, חטאתי עויותי פשעתי, התרחקתי מהש"ת וממעשי הטובים... הנני מתחרט על מעשי, והנני מקבל עלי מעתה לשפר מעשי, והנני מבטיח כי מעתה בתי יהיה שוב פתוח לרווחה בפני כל אורח, וידי תהיה פתוחה לכל צדקה!".

הצדיק הסתכל עלי בעיניו הטהורות, מלאות אהבת ישראל, והכריז: 'אין פרץ' - פרץ שוב לא יחסוף ממך פרנסתך, 'ואין יוצאת' - אתה לא יוצא מאחוותך, 'ואין צוה' - אינך צריך לצעוק, 'ברחובותינו' הרחבות במקומה עומדת ועל כנה נשארת.

שש ושמו יצא יעקב מאת פני הקדוש, וממשיך לספר: "כמה הפליא הדברים, כאשר למחרת הגיע שליח להזמין אותי לחצר הגראף, מצאתי את הגראף חיזור כסיד ומבוהל עד מוות, הוא הצביע על עגלה עמוסה כל טוב שניצבה בחצר ועליה תבואות פירות יקרות עופות ביצים ועוד יוצא בהם, ואמר: הסכת ושמע! הלילה הזה, ובחלומי והנה 'יהודי' זקן הדור פנים עומד לקראתי ויך אותי במקל מכות נאמנות על דבר חוזה החכירה אשר חתמתי אמש עם היהודי פרץ, ובכן אינני מוכן להסתכן בחיי ולהתחייב בנפשי בשביל אותו פרץ, הא לך את כל העגלה הלזו ואשר עליה למנחה, בראש וראשונה כדי לחלות פניך על העוול שבקשתי לעשות לך, ושנית כדי שתואיל בטובך לנסוע לעירו של הפרץ הלזו ולדרוש ממנו כי ישיב לי את החוזה שחתמתי עמו, הנה המעות קדימתי' שקבלתי ממנו, השב חשיבם לבעליו, ואל תשכח ליטול מידיו את החוזה ולהשימיו. והאחוזה נשארת בחכירתך לעולמים!!

אך הגעתי לביתי, ועוד לא היה סיפק בידי להתאושש מן ההלם, והתחלתי לחשוב איך להסתדר עם 'פרץ' פלוגי... והנה עגלה כבדה עמוסה עד למעלה ראש נכנסת ובאה בחצר, 'יצאת' אלי החצר, ולגנד עיני מתגלה לא אחר מאשר אותו 'פרץ' בכבודו ובעצמו, שפתח מיד בדיבורו ואמר: הנה הבאתי לך העגלה הזאת, לבקש את מחילתך על העוול אשר בקשתי לעולל לך. ואבקשך בזאת כי תואיל לגשת בשמי אל

לחוד תוך 4 דקות, יברך רק בורא נפשות, [אם שתה רביעית מהחלב (ד-היינו 86 סמ"ק דהוא כחצי כוס רגיל חד-פעמי) תוך 4 דקות]²¹.

ואם גם אבל מהקוואקער כזית [תוך 4 מינוט] יברך מקודם בורא נפשות ואח"כ על המזיחה.

נימוק: הנה יש סוגי קוואקער שמתבשל היטב עם החלב עד שנעשה כולו סמיר, ואז מברך רק מוזנות ועל המזיחה, דהחלב אינו נפרד לעצמו ובטל לגבי הדגן דהוא הקוואקער, וכשאוכלו כדרכו באופן הרגיל כבר אבל כזית מהדגן תוך 4 מינוט.

אבל יש סוג קוואקער שאין מתאחד עם החלב אפילו אחר הבישול, אלא הקוואקער שוקע למטה, ורוב הקערה הוא החלב, ולמטה נשאר צצת קוואקער, ולכן יש ספק²² אם החלב נטפל בכל זאת להקוואקער, כדין כל שיש בו מין דגן, או כיון שהחלב הרבה יותר מן הקוואקער, וראוי לגמוע הקוואקער עם החלב, א"כ החלב נחשב עיקר, ואין נטפל להדגן, ולכן יש להחמיר לברך ב' ברכות.

ומקדים ברכת שהכל מקודם, דאז לא נפטר המוזנות מברכת שהכל, שחשוב יותר מחמת שהוא מין דגן²³, אבל אם יקדים לברך על המוזנות, נכנס בספק על החלב אם נפטרת, ולכן כדי לצאת מן הספק, מקדים לברך שהכל, ואין זה חשש גורם ברכה שאינה צריכה, וגם לא חיישין לדין קדימה בכה"ג.

נטל בטעות קדירת טשאלנט בליל שב"ק ורוצה לאכלו במקום המרק האם מברך עליו:

שאלה: בליל שבת קודש באמצע הסעודה כשרציתי ליטול קדירת המרק מן האש, נטלתי בטעות קדירת הטשאלנט וכבר הנחתיה על השולחן שבמטבח (או על השיש) בהיסח הדעת מלהחזירו²⁴, וכשפתחתי המכסה מהקדירה ראיתי שלקחתי בטעות הטשאלנט במקום המרק וחשבתי שאני רוצה להחמיר בחשש איסור חזרה על גבי אש בשבת²⁵, ולכן בשבת זו אוכל הטשאלנט בליל שבת קודש והמרק ביום השבת, אמנם נתעוררתי שאולי צריך אני לברך על הטשאלנט כיון שלא היה דעתי כלל בזה וא"כ אני כנמלך.

תשובה: אם אין רגיל כלל לאכול טשאלנט בליל שב"ק, הוה ליה נמלך וצריך לברך על הטשאלנט אפילו תוך הסעודה.

אבל אם לפעמים טועם מהטשאלנט גם בליל שב"ק בשעת הסעודה²⁶, אין צריך לברך עליו דנפטר כדין כל דברים הבאים תוך הסעודה מחמת הסעודה.

נימוק: בדרך כלל ההלכה קובעת דבשעת סעודה דעת האדם על כל מה שיובא לו מצרכי הסעודה לאכול שיאכל ממנו ואין צריך לברך על המאכלים המובאים לר"י או שהולך להביא לו תוך הסעודה אפילו לא היה דעתו עליהם להדיא בשעת ברכת המוציא²⁷.

יג. אף שבמשקה ומאכל נטל במשקה, יש לשנות הרביעית בתוך שיעור כדי שתיית רביעית (עי' סי' ר"א סק"ז) דהבא דאי הו' במקום משקה או מאכל הוהא לשנות או לאכלו במתינות מחמת קרייתו או חמימותו סגי לאכלו או לשותותו תוך 4 דקות ע"י שותה"ר (סדר ברכות פ"ח סי' ס"ה) ובספר שעה"כ פ"ד הע' מ"ב.

יד. עיין סי' ר"ח במג"א סק"ז שהסתפק בזה.

יז. מג"א שם ובנדר"ד כו"ע מודים כיון שהדגן נתבשל וברכות מוזנות ועיין סי' ר"ח שעה"כ סק"ז סק"ז.

טו. דאם תפס עצמו בערוז בידו וראי יש להקל להחזירו על אש [הקטומה] כמבואר בסי' ר"ג (משניב סוף סק"ז) דהבא דאי הו' במקום צורך, ובפרט כשהיה בטעות, וגם תוך שבת דבזה איכא שיטת הר"ן הדיוט ואכמ"ל.

טז. כלומר דאם היה מקיל להחזירו על האש, אין גזעין בו דיש לו על מי לסמוך, כיון דתוך שבת ידוע שיטת הר"ן דמקיל בתנאי חזרה, ושכן היה המנהג בדורות הקודמים, ואף שרמ"א כתב דטוב להחמיר ומכאן זה נשתרש אצלנו להחמיר, מ"מ כיון שהיה הסיוק בטעות, יש שחזרו להקל בזה (עי' ארוחת שבת פ"ב סי' פ"ח באר"ח).

יח. דאם רגיל לאכול הטשאלנט בליל שב"ק אחר הסעודה (באופן שאין חשש ברכה שאינה צריכה כגון בומן מופלג מן הסעודה (עי' סי' קע"ח) עדיין הו' בגדר נמלך מה שאוכלו תוך הסעודה, וק"ל.

יח. כמבואר ברמ"א סי' קע"ח סק"ה.

יט. דאין נפק"א אם מביאים לו או נטל בעצמו באופן שאמדין דסתמא

אמנם באם הובא לו מאכלים ממקום שלא היה צפוי כלל שיגיע לר"י, או בענין דהיה דעתו להדיא בשעת ברכה שאין רוצה לאכול ממאכל מסוים ובסוף נמלך שיאכל ממנו²⁸, צריך לחזור ולברך עליהם דלא חל הברכה עליהם.

ולכן בנידון דידן שאין דרכו כלל לאכול טשאלנט בליל שב"ק ואדרבה לכתחילה מקפיד לאכול כנהוג בליל שב"ק המרק וביום שב"ק הטשאלנט, א"כ אף שיודע שיש לו מוכן ממנו בביתו, הרי הוא נמלך גמור, וצריך לברך על הטשאלנט²⁹ וק"ל ומברך על כל דבר את ברכתו הראויה לר"י.

היה דעתו על זה ע"י סי' קע"ד ט"ז סק"ז.

ב. שר"ע קע"ז ס"ה ובאופן זה גם רמ"א מודה כמו שמבואר מתוך דברי שו"ת"ר שם סק"ה ח' דתלוי במציאות הדברים יע"ש ודוק.

בא. כמבואר בט"ז הנ"ל אף דמיידי תוך הסעודה, וכן משרע הנ"ל אף דמיידי תוך הסעודה, וכעין זה מבואר בשר"ע קע"ד סק"ה ו' בדעת יש מחמירים דבאופן שאדם ברור בדעתו שרוצה לאכול רק כמות מסוימת ונמלך לאכול או לשותות עוד לא מועיל מה שהוא לפניו או תוך סעודה וצריך לחזור ולברך ומקור דברי היש מחמירים הוא מגמ' בכמה מקומות עי"ש בב"י.

בב. וכן שמעתי מכמה רבנים מובהקים שליט"א וכן הבין בספר שערי הברכה פ"ג סוף הערה פ' (ומה שסמ"ק כצ"ע, צ"ע).

בג. על הקישוק - מוזנות. על פרי האדמה - בופה"א. על הבשר / עוף - שהכל. ואם אין בהם בשר ורוצה לאכול רק המרק, יברך עליהם האדמה כדין מרק וירקות.

הגראף ולהחזיר לידיו את החוזה שחתמתי איתו אמש, כי איזה רבי זקן הופיע הלילה בחלומי, ובמטה אשר בידו הכני ללא רחם על דבר השגת גבולו של אחי היהודי, אנא חושה אל תעמוד, גש אל הגראף, והסר מעלי רק את המוות הזה!! אמרתי לו שכבר הקדמתי, והבאתי לו ה'דמי קדימה' שהגראף שלח בעצמו, שגם הוא קיבל מכות הלילה...

"מני אז", סיים יעקב את סיפורו, "יושב אני בשלום ובשלוח תחת גפני ותחת תאנתי, ואת הבטחתי לצדיק מסאסוב נשמתי עדן אזכור לעולם. זהו אפוא הסיפור, אשר הרבי ביקש לשמוע ממני שוב ושוב בבואי הנה..."

|||

אכן, א אמת'ע שיינע מעשה, ולא בכדי הפליאו הרבי וביקש לשמועו שוב ושוב. כי יש בו ענין המסירות נפש למצוה, וענין 'אמונת חכמים' ועשיית טובה לצדיקים' של יעקב חוגתו, ועל 'נסיון העושר', וכן 'ברכת הצדיק', וגודל 'כח הצדיק' שהפליג בחסדיו ובפרסו ב'פדיון שבויים' לבוא בלילה ולהכות בשבת למי שהפריע לפרנסתו, ומאידך - טפשותם ושפלותם של הפריצים הגוים כשממלאים גרוגם ביין ולעומתם יישרותם וחשיבותם של יהודים יראי שמים. אך כמדומה שהנקודה העיקרית שממנה התשלשל כל הסיפור הוא המסירות נפש' של הצדיק עבור מצות 'כיבוד אב ואם', שנוכה לשמוע קריאתה בין 'עשרת הדברות' בשבת זו.

(מקורות: דברים ערבים דף ל"א אות ד', ששמעו מהרה"ק בעל דרכי תשובה ממונקאטש ז"ע, בהוספת נוסף מתוך ספר 'בסוד עבדך' ח"ט, ועוד. יי"כ מיוחד לנה"ח ר' אהרן בלום שליט"א מזקני וחשובי אנשי שהביא לנו את הסיפור לזיכור הרבים).

מבי מדרשא

בירורי הלכה שנתלכנו בשיעוריו של הגאון ר' ברוך יהודה היימליך שליט"א מר"צ בהעדה החרדית ומרבני קהילתנו הק'

טעה ובירך כנגד פתח פתוח של בית הכסא, מה דינו?

שאלה:
מי שבירך (או קרא קריאת שמע) ואח"כ הבחין שעמד מול דלת פתוח בית הכסא ורואה האסלה, האם צריך לחזור ולברך?

• ההלכה •

- בית הכסא שמצוי בבתים בזמננו, שאין הפסולת נשארת בבית הכסא, או במקום שרגילים תמיד לנקות את האסלה וגם המקום מסביב נקי לגמרי. אם בירך או קרא ק"ש כנגדה, אין צורך לחזור ולברך או לקרות ק"ש (ואפילו שק"ש הוא דאורייתא).
- ובשעת הדחק, כגון אצל חולה ואין יכול לבקש מאדם אחר שיסגור הדלת, יכול לכתחילה לברך באופן זה, ולכתחילה נכון שיעצום עיניו או יכופף ראשו, שלא תיראה לנגד עיניו.
- ב. מעיקר הדין אין איסור לומר דברים שבקדושה כנגד 'אוויר' בית הכסא, כגון אם הפתח פתוח ואין האסלה נראית לעומד מבחוץ, ויראי ה' נזהרים גם בזה.

• בירור הלכה •

בית הכסא ישן:

כתב בשו"ע (סימן פ"ג סעיף א'): "אסור לקרות כנגד בית הכסא ישן, וכתבו האחרונים שיש להרחיק מבית הכסא "לפניו כמלא עיניו, ולאחריו ד' אמות" (הרי"ד במ"ב סי' א'). והמצאות של 'בית הכסא' בזמננו שונה לגמרי ממה שהיה בזמננו, ולכן יש לברר אם גם הדין נשתנה.

הפסולת נשטפת לחוץ:

הנה בהמשך הדברים כתב בשו"ע שהאיסור לקרות כנגד בית הכסא הוא "אפילו פינו ממנו הצואה". אך זהו רק בבית הכסא שאין בנוי באופן שהצואה מתפנה תמיד.

אבל 'בית הכסא' של זמננו שהוא בנוי באופן שמדיחים המקום אחר ההשתמשות בו, ואין הצואה נשארת בתוכו, אלא נשטפת לחוץ, דעת כמה אחרונים שאין לו דין בית הכסא.

[כן מובא בשו"ת ארץ צבי (חלק א' סימן ק"י) דעת הגאון מהר"מ אריק זצ"ל (ומשם הובא בהוספות לספר מנחת פתים מהרד"ח, סימן פ"ג סעיף א'), והרי"ד בשו"ת מנחת יצחק (חלק א' סימן ס') והביא שכי"ב בשו"ת זקן אהרן (חלק א' סימן י"א)].

בית הכסא דפרסאי:

ויש כמה סברות בטעם הדבר, המהלך הראשון שביארו האחרונים שיש לדמותו ל'בית הכסא דפרסאי' (ברכות דף כ"ז ע"א), שאין לו דין 'בית הכסא' כלל.

כמו שנפסק בשו"ע (סעיף ד'): "בית הכסא שהוא בחפירה ופיו ברחוק ד' אמות מן הגומא, והוא עשוי במדרון בענין שהרעי מתגלגל ונופל מיד למרחוק וכן המי גרלים יורדין מיד לגומא, כשתום דמי, ומותר לקרות בו אם אין בו ריח רע".

"אינו דומה לבתי כסאי דפרסאי":

אמנם בשו"ת ארץ צבי (חלק א' סימן ק"י) הביא סברא זו ומפקפק על זה, וז"ל: "לכאורה אינו דומה לבתי כסאי דפרסאי, דהתם הצואה אין לה הנחה כלל במקום הזה רק שעוברת, וכו', מה שאין כן בנידון דידן דהצואה מונח שם זמן מה, רק שאח"כ מסיירין אותה על ידי הדחה, אפשר נדעשה בית הכסא ע"י זה".

[ואחר שכבר נעשה בית הכסא, אין מועיל מה ששוטף ממנו הצואה, כמי ש'בשר' (סעיף א', הובא לעיל) "אסור לקרות כנגד בית הכסא ישן, אפילו פינו ממנו הצואה"].

וכן כתב החזון איש (מועד סימן י"ז ס"ק ד') "הני בית הכסא דידן, לכתחילה בבית כסא דפרסאי ניהו, שהצואה נופלת לבור רחוק ד' אמות מן הנקב, אלא ש"ל דלא דמי, דהתם בבית כסא דפרסאי, לא היתה הצואה מתעכבת כלל אלא מתגלגלת תיכף למרחוק, אבל בהני דידן, הצואה מתעכבת עד שמזרם עליה מים לשוטפה".

דעת לפנותו - מועיל:

אמנם במנחת יצחק (שם) השיב על דברי שו"ת ארץ צבי, שאע"פ שהצואה נשארת שם זמן מועט, כיון שמתחילה דעתו לפנותו תמיד, לא חלה עליו דין בית הכסא.

"נשתמש בו פעם אחד":

דהנה בשו"ת הרב (סעיף א') הביא דין השו"ע שצריך להרחיק מבית הכסא קבוצת כמלא עיניו, והוסיף לבאר שבמקום שהוא מיוחד לבית הכסא, כיון "שנשתמש בו ככר פעם אחד בעשיית צרכיו וכו', כיון שחל עליו שם בית הכסא פעם אחד, מאוס הוא ואין זה מחנה קדוש ואסור מן התורה, וכו', ואפילו אם פיתה ממנו הצואה אחר כך".

"לא היה חל שם הזמנה":

ובבה"ל (ד"ה הומיני לבית הכסא) הביא דבריו להלכה, וכתב "ואין להקשות ע"ז מקרא דכתיב (דברים כ"ג י"ג) ויד תהיה לך וגו', והיינו מקום מיוחד, הרי שהיה שם הזמנה, ואפ"ה התירה תורה לאחר שיכסה הצואה - לירב שם דברי תורה (וכמיש

צורתו מוכיח עליו:

אכן, הפמ"ג (סימן פ"ו א"א סי' א') הקשה מדוע ב'גרף' של מתכת חזקית, מותר לקרות כנגדו (משום שהדחה מועיל לנקותו היטב), והרי ב'ספסל' אסור לקרות כנגדו, אפילו ש'ספסל' אינו נוגע כלל בצואה ואינו מתלכלך כלל. וכתב הפמ"ג דשאני ספסל דגרע יותר משום "צורתו מוכיח עליו", שעשוי לפנות בתוכו, משא"כ 'גרף' של מתכות' שם בלי עליה, ולפעמים יכולים להשתמש בו תשמיש אחר.

מאי שנא מבה"כ דפרסאי:

אמנם עדיין לי יתורן בזה דין לבית הכסא דפרסאי, וגם שם צורתו מוכיח עליו, וזמ"מ מותר לקרות כנגדו כיון דאין הצואה נשארת שם, ומדוע אסור לקרות כנגד ספסל.

זהו כוונת הבאר היטב (שנרשם בשו"ע, להגרי"א אשכנזי מטיקין, סי' ד') וז"ל: "ובבאר היטב אשר לפני (להגרי"א ישיעה הלוי סגל) כתב בזה הלשון ונראה לי להקל (בד"ס ספסל) ממה שכתב בסעיף ד' (בית הכסא דפרסאי ודוק", והיינו שהבאר היטב הקדמון מכריע להקל בדין 'ספסל' כיון שאינו גרוע מבית הכסא דפרסאי.

וכתב עליו הבאר היטב (השני, שנרשם בשו"ע) "ולא אוכל להבין, ולדעתי רחוק זה מזה כרחוק מזרח ממערב וק"ל", ע"כ. ולא ביאר כוונתו בזה.

אך צבי: "מונח זמן מה":

וכתב ארץ צבי (שם, הרי"ד במנחת יצחק שם) לבאר דבריו, וז"ל: נראה טעם החילוק, דשם (בה"כ דפרסאי) הצואה חולפת ועוברת תיכף ואין לה מנוח כלל כאן, משא"כ ב'ספסל' דהצואה מונח זמן מה אלא שאח"כ מפנהו, וא"כ גם נידון דידן כן (שאסור לקרות כנגד בית הכסא שלנו), דמונח זמן מה ואח"כ מדיחו".

מנחת פתים: "אינו נופל מאליה":

ובספר מנחת פתים (סימן פ"ג סעיף ה') כתב לבאר דברי ה'באר היטב', וז"ל: "ונראה הבה"ל דשם מתגלגל מאליה לחוץ, אבל בספסל נקוב אף שמוציאין תמיד הכלי עם הצואה לחוץ, כיון דאין יוצא מאליה כי אם ע"י מעשה בני אדם, שפיר הוי בית הכסא". והוסיף: "ולטעם זה נראה דבית הכסא של המסילות ברזל, דין בה"כ יש לו, כי הצואה אינו מתגלגל מאליה, רק ע"י מעשה (של לחיצת יד יד הקבוע שם), ודמי לספסל נקוב".

[וצ"ע, שדבריו אלו שנוקט להחמיר, סותרים למה שהובא לעיל בשמו משר"ת ארץ צבי (הובא גם בהוספות למהדורה חדשה של מנחת פתים), שדעתו שיש להקל בה"כ שלנו].

יש מקילים בספסל:

אמנם יש מקילים בספסל שיש לו נקב ואין לו שום תוך; (א) כ"ה דעת השו"ע (מ"ב סי' ק"י בשו"ת השו"ע, ב) החתם סופר (בהגהותיו לשו"ע סעיף ה') מקיל בספסל שפינו את הגרף משם (הרי"ד בשו"ת ארץ צבי סימן ק"א); (ג) החזון איש (שם סי' ג') מקיל בספסל שאינו גוף אחד עם הגרף, אין עליו תורת בה"כ בשעה שאין הגרף תחתיו, וכן הארץ צבי (סימן ק"י בסוף הסימן) מקיל באופן שפינו את הגרף משם.

[ולדעת האר"צ, האיסור ב'ספסל' הוא במקום שאין מסיירין הגרף ממקומו, רק הגרף נשאר שם מרחוק, והצואה מתגלגלת לשם, רק הוא בתוך ד' אמות, ודלא בבית הכסא פרסאי שהוא רחוק מד' אמות, אף שיש מעלה בספסל שסמכה הנקב].

למעשה אין להקל:

נמצא שיש כמה צירופים להתיר בבית הכסא שלנו, עם כל זאת למעשה ההמירו הפוסקים שאין להזכיר דבר שבקדושה בבית הכסא, כמי ש'במנחת יצחק' (בא"ר ב"סוף, הקל בשעת הדחק רק לגבי חיוב נטילת ידים ביצאת משם), וכן בארץ צבי שנוטה בכל התשובה להקל, וזמ"מ בסיוע דבריו כתב (סימן ק"א) "אני כותב זה רק להלכה ולא למעשה".

עומד חוץ למחיצות בית הכסא:

אמנם כל זה להזכיר דבר שבקדושה תוך מחיצות הבית הכסא עצמו, אבל כשנמצא מחוץ לבית הכסא, הרי הרי"ש (שו"ע סימן ע"ט סעיף ב', הרי"ד במאמרים הקדומים) סובר שאם הצואה ברשות אחרת מותר לקרות כנגדה, אפילו כשהוא בתוך ד' אמותיו וכו' כשהוא רחוק מד' אמות.

ואע"פ שדעת המ"ב (בה"ל ד"ה אבל) שמחמת ספק יש להחמיר בהרשב"א, [ונבשר"ע הרב (סעיף ה') כתב "טוב לחוש לדבריו" לחומרא], מ"מ בצירוף שאר הסברות יש להקל במקום הדחק או שכבר התפלל ולא ידע שהדלת פתוחה, יצא בזה ידי חובת תפילה וק"ש. והיכא שעוצם עיניו או כפף ראשו למטה שלא יוכל לראות, בדיא אין בזה חשש.

הנהגה לכתחילה:

אבל לכתחילה נכון להחמיר שלא לברך כנגד מקום זה, ובפרט שצריך לדעת בבירור שהמקום נקי מכל לכלוך ומי רגלים, וגם לרבות רצפת בית הכסא, וכבר אמר הנביא (שמואל